

Motion till riksdagen 2025/26:4113

av **Helena Lindahl m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2025/26:230 Ersättning vid rådighetsinskränkningar till följd av artskyddet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga reglerna för återbetalning av ersättning så att återkrav endast ställs när det är skäligt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med besked om när de nya ersättningsreglerna träder i kraft och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Centerpartiet välkomnar att regeringen slutligen lägger fram en proposition som syftar till att reglera rätten till ersättning när artskyddet inskränker pågående markanvändning. För Centerpartiet är det väsentligt att äganderätten värnas, och därför ska ersättning alltid utgå till de markägare som får sin markanvändning avsevärt försvårad. En enskild skogsägare ska kunna vara stolt över sin skog med höga naturvärden och inte lida ekonomiskt av att ha förvaltat sin mark. För att uppnå detta anser Centerpartiet i grunden att intrångsersättningen borde vara högre än de 125 procent som gäller i dag och i stället uppgå till 150 procent, men propositionen ska ändå ses som ett nödvändigt och efterlängt steg för att stärka äganderätten för Sveriges tusentals skogs- och markägare. Frågan har varit akut under en lång följd av år, och Centerpartiet har i riksdagen konsekvent drivit på för att åstadkomma just den förändring som nu föreslås. Den rättsosäkerhet som uppstått i spåren av en alltmer oförutsägbar och oproportionerlig tillämpning av artskyddsförordningen är ovärdig en rättsstat. Det är därför bra att regeringen nu agerar, även om det har tagit alldeles för lång tid.

Propositionen är ett steg i rätt riktning, men den lämnar flera frågor obesvarade och löser inte grundproblemet. För att skapa ett verkligt hållbart och förutsägbart system som balanserar miljöhänsyn med en stark äganderätt och ett aktivt brukande i hela landet, krävs ytterligare åtgärder.

Reformera artskyddet för att minska behovet av ersättning

Propositionens fokus ligger på att kompensera för skada som redan uppstått. Det är nödvändigt, men det primära målet måste enligt Centerpartiet vara att reformera artskyddet så att färre markägare över huvud taget hamnar i en situation där deras pågående markanvändning avsevärt försvåras. Dagens situation har blivit orimlig. Enskilda skogsägare som vårdat sin mark och skapat höga naturvärden straffas genom att få sin avverkning stoppad, ofta utan ersättning och efter långdragna och kostsamma processer. Myndigheters tillämpning har i praktiken inneburit att avverkningsanmälningar i det närmaste behandlas som tillståndsansökningar, där markägaren tvingas axla ett orimligt ansvar för att utreda förekomsten av skyddade arter.

När relativt vanliga arter som knärot, som förekommer på miljontals platser, kan stoppa ett ändamålsenligt skogsbruk är regelverket inte längre proportionerligt. Ersättning ska vara en sista utväg, inte systemets kärna. Regeringen måste därför gå vidare med en bredare reform av artskyddsreglerna, i linje med riksdagens tillkännagivande från 2022, där utgångspunkten bl.a. var att nationellt fridlysta arter inte avsevärt ska kunna försvåra ett aktivt och hållbart jord- och skogsbruk.

Fler flexibla skyddsformer för ökad frivillighet

Regeringen skriver i propositionen att ersättningsfrågor i första hand bör lösas genom förhandling mellan parterna. Centerpartiet delar den uppfattningen. Frivillighet och dialog är grunden för en framgångsrik naturvård som respekterar äganderätten. Problemet är att de verktyg som staten har i dag ofta är för trubbiga. Att bilda ett naturreservat är t.ex. en mycket ingripande och ofta permanent åtgärd.

För att underlätta frivilliga överenskommelser behöver statens verktygslåda breddas. I promemorian som ligger till grund för propositionen nämns exempelvis förslag från Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen om s.k. artskyddsavtal, en mer flexibel variant av naturvårdsavtal anpassad för just dessa situationer. Det är en idé som Centerpartiet anser att regeringen bör gå vidare med. Genom att utveckla fler och mer anpassade skydds- och ersättningsformer kan staten och markägaren hitta lösningar som är skräddarsydda för den specifika artens behov och den lokala kontexten, vilket ökar både effektiviteten och acceptansen.

Rättvisa och förutsägbara regler för återbetalning

Regeringen föreslår en möjlighet för staten att kräva tillbaka utbetald ersättning inom tio år om förutsättningarna ändras, exempelvis om en skyddad art försvinner från området. Centerpartiet ifrågasätter inte principen att staten ska kunna återkräva medel om grunden för ersättningen upphör, för att undvika överkompensation. Däremot skapar en tioårig osäkerhet en orimlig situation för den enskilda markägaren, vilket flera remiss-

instanser påpekat. Reglerna för återbetalning måste vara förutsägbara och präglas av skälighet. Ett återkrav får inte bli en oproportionerlig börda. Regeringen bör därför analysera Skogsstyrelsens förslag om att införa en möjlighet att tidsbegränsa dispensbeslut i de fall där en rådighetsinskränkning inte bedöms bli långvarig. Det skulle minska osäkerheten och göra systemet mer förutsägbart.

Centerpartiet anser också att markägaren bör ges större inflytande över hur ersättningen betalas ut. Möjligheten att välja mellan ett engångsbelopp och en årlig utbetalning, som diskuteras i propositionen, bör i görligaste mån utformas som en tydlig valmöjlighet för markägaren. Det ger den enskilde möjlighet att anpassa ersättningen efter sin egen ekonomiska situation och planering.

Regeringen måste ge besked om ikraftträdande

Det mest anmärkningsvärda med propositionen är att regeringen inte kan ge besked om när lagändringarna ska träda i kraft. Anledningen är att man nu, i ett sent skede, avser att anmäla förslaget till EU-kommissionen för att pröva dess förenlighet med statsstödsreglerna. Den rättsosäkerhet som markägare levat med har varit känd i många år. Att regeringen har dragit frågan i långbänk och först nu inser att en statsstödsprövning kan vara nödvändig är ett underbetyg enligt Centerpartiet. Remissinstanser påpekade detta redan i remissomgången av den underliggande promemorian.

För de skogs- och markägare som väntar på besked innebär regeringens senfärdighet en fortsatt ohållbar ovisshet. Regeringen måste därför skyndsamt slutföra processen med EU-kommissionen och omedelbart återkomma till riksdagen med besked om ett datum för ikraftträdande. Sveriges skogsägare förtjänar bättre än denna fortsatta osäkerhet.

Helena Lindahl (C)

Stina Larsson (C)

Rickard Nordin (C)

Anders Karlsson (C)